

KONTROVERZE SOUČASNÉ MEDICÍNY (RECENZIA)

CONTROVERSIES OF CONTEMPORARY MEDICINE (REVIEW)

Bibiána Marková

Katedra etiky a aplikovanej etiky, Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

2.1.5 etika, 3. rok štúdia, denná forma štúdia

Bibiana.Markova@studenti.umb.sk

Školiteľ: **prof. PhDr. Pavel Fobel, PhD. (Pavel.Fobel@umb.sk)**

Klíčovú slová

etika, medicína, zdravie, lekárska etika, doktor

Key words

ethics, medicine, health, medical ethics, doctor

Česká lekárska komora vydala koncom roku 2016 knihu s názvom *Kontroverze současné medicíny*, ktorá je v českom, ale i **v slovenskom priestore významným prínosom do diskusie o aktuálnych problémoch lekárskej etiky a psychológie**. Nadväzujúc na vydarenú sériu publikácií: *Etika a komunikace v medicíně* (2011), *Eutanazie – pro a proti* (2012), *Lege artis v medicíně* (2013), *Etické problémy medicíny na prahu 21. století* (2015), *Lékař a pacient v moderní medicíně* (2015), v ktorých sa široké spektrum špecialistov a špecialistiek vyjadruje vždy k vybranej téme, dielo predstavuje ďalší segment potrebný na vykreslenie morálnych aspektov medicíny 21. storočia. Publikácia je výstupom z konferencie nazvanej *Etika a komunikace v medicíně*, ktorá sa pod záštitou Českej lekárskej komory konala už po šiestykrát. Nielen lekári, ale aj laická verejnosť sa tak môžu **oboznámiť s aktuálnymi kontroverziami a najnovšími trendmi ich riešenia v oblasti medicíny**. Zostavovateľmi diela sú Radek Ptáček a Petr Bartůněk.

Ako už názov napovedá, kniha pojednáva o rozporoch, ktoré v súčasnej medicínskej praxi vystupujú do popredia a ktorých zložitost často znemožňuje podať jednoznačnú odpoveď na otázky, ktoré sa ich týkajú. Medzi takéto témy patrí napríklad problematika domácich pôrodov, náhradných matiek, čínskeho liečiteľstva, povinného očkovania, homeopatie, eutanázie, nových technológií, klonovania, kultúrnych rozdielov a pod. Publikácia je prehľadne členená a pozostáva zo štyroch hlavných častí, pričom úvodnú tvoria prís-

pevky vysvetľujúce historický a právny kontext medicínskych rozporov, osvetľujú status kontroverzií a ponúkajú zaujímavé príklady zo súčasnosti. Druhá kapitola obsahuje príspevky zástancov i oponentov určitého kontroverzného postupu v medicíne. Čitateľ tak môže nahliadnuť do argumentov oboch táborov, čím sa vytvára širší obraz skúmaného sporu. Kontroverzné otázky sa môžu líšiť vzhľadom na odbor medicíny, je preto namieste, že zostavovatelia do publikácie zaradili i tretiu časť, ktorá sa venuje vybraným kontroverziám v danom odbore. Posledná časť publikácie je venovaná špecifickým etickým problémom, ktoré sa dotýkajú rôznych odborov naprieč medicínou a predstavujú rozporuplné témy úzko prepojené nie len s dlhodobými, ale i čerstvými otázkami posledných rokov. Ide napríklad o využívanie betablokátorov, placebo, halucinogénov či umelej inteligencie.

Hneď na úvod môže čitateľ nadobudnúť dojem, že kontroverzie nie sú nič, čomu by sa mala diskusia vo vyspelých krajinách vyhýbať. Slovom Heleny Haškovcovej je to „trvalá súčasť našich životov“ (Haškovcová 2016, s. 27), ale tiež by malo byť našou snahou dospieť nakoniec ku konsenzu. Autorka vhodne poukazuje na niektoré kontroverzie minulých rokov, ktoré sa nám dnes ako kontroverzie už ani javiť nemusia, pretože napríklad transplantácie či asistovaná reprodukcia sú bežnou praxou. Zároveň dodáva, že pri úspešnom rozvoji týchto metód museli byť zodpovedané určité konkrétne teoretické otázky týkajúce sa podstaty ľudského bytia,

a musí tomu byť rovnako i pri novodobých rozporoch a etických výzvach. Ako centrálnu kontroverziu súčasnej medicíny ďalej označuje Radek Ptáček *na dôkazoch založenú medicínu* (tzv. evidence based medicine), ktorá je závislá od publikovaných vedeckých štúdií a ktorú podrobuje prísnej kritike. Poukazuje na niektoré vážne nedostatky tohto moderného a dnes veľmi rozšíreného medicínskeho prístupu, pričom hľadá riešenia súčasného neuspokojivého stavu. Pozitívom je, že nezostáva len pri kritike daného prístupu a mechanizmov, na ktorom je založený, ale vhodne poukazuje na niektoré konkrétne zmeny, ktoré by využívanie danej metódy v medicíne zlepšili v prospech pacienta, napríklad „obmedzenie ekonomického a politického vplyvu na medicínsky výskum“ (Ptáček 2016, s. 59).

Pre druhú kapitolu je príznačné striedanie príspevkov vyjadrujúcich sa „za a proti“ určitému fenoménu. Čitateľovi sa tak naskytne príležitosť porovnať napríklad argumenty Zuzany Candiglioty, právničky a zástankyne domácich pôrodov, a **Antonína Pařízka**, pôrodníka, či **Martina Čihařa**, neonatologa. Veľkým prínosom knihy je práve táto bezprostredná konfrontácia dvoch výrazne opačných názorov. Výsledkom toho nie je len vyjasnenie pozícií, ale i skutočnosť, že percipient môže zaujať svoje stanovisko na základe presvedčivejších argumentov.

Príspevky v treťom oddieli vykazujú vysokú mieru špecializácie a možnosti námetov neboli z pochopiteľných dôvodov vyčerpané. Jednotlivé články pojednávajú o rozporoch v chirurgii, primárnej starostlivosti, onkogynekológii, psychiatrii, sexuológii, asistovanej reprodukcii, gerontopsychológii a posudkovej činnosti. Čitateľ sa tak môže oboznámiť s kontroverznými témami, akými sú napríklad: nízka informovanosť pacienta v chirurgii, stigmatizácia užívateľov psychiatrickej starostlivosti či nemedicínska kryokonzervácia oocytov v asistovanej reprodukcii.

Obsahom poslednej kapitoly sú špeciálne témy, s ktorými sa lekári môžu stretnúť vo svojej profesii naprieč rôznymi odbormi medicíny, či už ide o povinnú mlčanlivosť, eutanáziu, alebo prítomnosť robotov na pracovisku. Pavol Hamet v tomto kontexte poukazuje na rôzne výzvy súvisiace s rozvojom umelej inteligencie, ktoré zahŕňajú i riešenie

etických otázok a správne zdôrazňuje, že najlepším prístupom je dlhodobá analýza.

Knihy zaujala predovšetkým prehľadnosťou a jasným usporiadaním myšlienkových celkov a vysokou kvalitou väčšiny príspevkov, ktoré čitateľa často podnecujú k zamysleniu. Napríklad v článku Mareka Váchy sa môže čitateľ oboznámiť s novým pohľadom na „jedinca“, ktorý už nemusí byť len individuom v starom zmysle slova. Vďaka vedecko-technickému pokroku sa obsah tohto pojmu môže zmeniť. Oceňujeme tiež odvahu zostavovateľov pri výbere tém, ktorým sa publikácia venuje, pretože mnohé z nich sú veľmi aktuálne, hoci sa pri nich môže zdať, že sú pre medicínsku diskusiu neadekvátne, prípadne až príliš kontroverzné (napr. domáce pôrody, homeopatia, čínske liečiteľstvo a pod.). V tomto kontexte však nie je prekvapením, že kontroverzné témy vyvolávajú presne takéto rozpaky. Práve pri nich je ale potrebná otvorená diskusia, ktorá môže viesť nie len k vyjasneniu argumentov a faktov, ale i k pochopeniu problematiky laickou verejnosťou, a tak i k zaujatiu informovaného stanoviska. Za nedostatok niektorých príspevkov ale považujeme príliš jednostranné argumenty, ktoré sa často snažia čitateľa presvedčiť o určitom správnom prístupe. Hoci sú napríklad v druhej časti knihy príspevky zámerne písané ako zo strany zástancov, tak i zo strany oponentov, pri prvej skupine sa často stáva, že daný problém je vykreslený pomerne nevyvážene. Je preto dobre, že oponenti vo väčšine prípadov pristupovali k témam vecne. Ďalším prínosom je skutočnosť, že publikácia zachytáva i pohľad práva a pri najspornejších otázkach podáva legislatívne ukotvenie celej problematiky tak, aby si čitateľ mohol vytvoriť širší obraz o celej situácii v praxi.

Význam diela je nespochybniteľný a je veľkým pozitívom, že Česká lekárska komora dáva priestor diskusii o etických aspektoch medicíny v takom širokom kontexte a zároveň ponúka pohľady renomovaných odborníkov a odborníčok z celej škály lekárskejších, právnych a filozofických odborov. Rozsahom i kvalitou môžeme konštatovať, že daná iniciatíva je krokom správnym smerom pre zachovanie integrity lekárskej profesie, keď sa odbornosť spája s etikou.

Literatúra

PTÁČEK, Radek – BARTŮNĚK, Petr. et al. 2016. *Kontroverze současné medicíny*. Praha : Mladá fronta a.s., 2016. 325 s. ISBN 978-80-204-4360-1

O autorke

Bibiána Marková sa vo svojom výskume venuje etike nanotechnológií. V pedagogickej oblasti sa orientuje na problematiku podnikateľskej a hospodárskej etiky.

Bibiána Marková

Katedra etiky a aplikovanej etiky, Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica, Slovenská republika